

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 145/03-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. decembra 2003 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho prerokoval prijatú sťažnosť Š. I., bytom K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom R. B., Advokátska kancelária, K. vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 1409/96 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 1409/96 p o r u š i l právo Š. I., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 1409/96 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

3. Š. I. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II povinný mu vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Š. I. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 13 200 Sk (slovom trinásťtisíc'dvesto slovenských korún), ktorú je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť jeho advokátovi R. B., Advokátska kancelária, K., na jeho účet do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 20. augusta 2003 č. k. I. ÚS 145/03-12 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) s'ťažnosť Š. I., bytom K. (ďalej len „s'ťažovateľ“), zastúpeného advokátom R. B., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 1409/96.

1.1 S'ťažovateľ uviedol, že 6. decembra 1996 podal okresnému súdu žalobu, ktorou sa domáhal určenia, že jeho pracovný pomer s označenou žalovanou obchodnou spoločnosťou trvá. Okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom z 12. februára 1998, jeho žalobe v celom rozsahu vyhovel, avšak Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) ako odvolací súd na základe odvolania žalovanej svojím rozsudkom z 25. mája 1999 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol. Na základe dovolania s'ťažovateľa z 19. augusta 1999 Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako dovolací súd rozsudkom z 28. júna 2000 rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Následne

krajský súd uznesením z 29. decembra 2000 zrušil rozsudok okresného súdu z 12. februára 1998 a vec mu vrátil na ďalšie konanie spolu so spisom 15. februára 2001. Odvtedy okresný súd vo veci nerozhodol, a „dokonca nebolo vo veci vytýčené ani jedno pojednávanie“. Predseda okresného súdu v odpovedi na sťažnosť sťažovateľa na prietahy zo 16. mája 2003 okrem iného konštatoval, že „k prietahom v predmetnej veci došlo a sťažnosť je čiastočne dôvodná“. Sťažovateľ zdôraznil, že ide pre neho „o mimoriadne dôležité konanie (...), nakoľko sa rozhoduje o trvaní, resp. netrvaní jeho pracovného pomeru“.

1.2 Sťažovateľ okrem vyslovenia porušenia označeného základného práva žiada prikázať okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov, priznať mu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk a uložiť povinnosť na náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedom V. K., vyjadrením z 8. septembra 2003 a právny zástupca sťažovateľa vyjadrením z 22. októbra 2003.

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva – inak ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03).

II.

Na základe písomných vyjadrení účastníkov konania a prehľadu úkonov v spise okresného súdu sp. zn. 18 C 1409/96 ústavný súd zistil nasledovný priebeh konania:

1. Dňa 6. decembra 1996 bola okresnému súdu doručená žaloba, ktorou sa sťažovateľ domáhal určenia, že jeho pracovný pomer s obchodnou spoločnosťou Stelmo, a. s., Košice (ďalej len „žalovaná“) trvá. Okresný súd výzvou z 5. mája 1997 vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku za návrh. Následne okresný súd nariadil vo veci pojednávanie na 12. február 1998, na ktorom rozhodol tak, že žalobe sťažovateľa v celom rozsahu vyhovel. Proti rozsudku okresného súdu podala 5. mája 1998 žalovaná odvolanie. Odvolanie bolo doručené sťažovateľovi na vyjadrenie 22. októbra 1998.

2. Následne bol spis 20. novembra 1998 predložený krajskému súdu, ktorý ako odvolací súd rozsudkom z 25. mája 1999 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol. Spis vrátil 8. júla 1999 okresnému súdu.

3. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ 19. augusta 1999 dovolanie, ktoré bolo 3. januára 2000 predložené na rozhodnutie najvyššiemu súdu, ktorý zrušil dovolaním napadnutý rozsudok krajského súdu a spis mu 4. septembra 2000 vrátil na ďalšie konanie. Následne krajský súd uznesením z 29. decembra 2000 zrušil rozsudok okresného súdu z 12. februára 1998 a spis vrátil 15. februára 2001 okresnému súdu.

4. Okresný súd dal 3. mája 2001 pokyn na doručenie uznesenia krajského súdu účastníkom konania. Následne 30. novembra 2001 vyzval žalovanú na označenie dôkazov. Žalovaná požiadala o predĺženie lehoty na predloženie dôkazov do 31. januára 2002. Žalovaná reagovala na výzvu súdu až na základe jeho urgencie z 8. júla 2002 a 27. septembra 2002 oznámila svedkov, ktorých v konaní navrhuje vypočuť. Podľa vyjadrenia predsedu okresného súdu z 8. septembra 2003 od uvedeného dátumu nebol vo veci vykonaný ďalší úkon.

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 1409/96 došlo k porušeniu práva sťažovateľa zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prietahov (...).

2. Predseda okresného súdu vo vyjadrení z 8. septembra 2003 ospravedlňoval nevykonanie ďalšieho úkonu od 27. septembra 2002 (pozri bod 4 časti II nálezu) tým, že sudkyňa, ktorá vo veci konala (A. G.), nastúpila 15. februára 2003 na materskú dovolenku a že v dôsledku toho boli všetky veci z jej súdneho oddelenia rozdelené do iných súdnych oddelení a po nástupe nových sudcov 16. apríla 2003 boli všetky nevybavené veci pridelené do súdneho oddelenia sudcu, v súdnom oddelení ktorého je 742 nevybavených vecí, pričom oboznámenie sa s právnym a skutkovým stavom v daných veciach si vyžaduje dlhšie časové obdobie.

Predseda okresného súdu k tomu uviedol, že „V danej veci teda skutočne vznikol prietah v konaní a sťažnosť žalobcu preto aj bola vybavená ako čiastočne dôvodná. Táto skutočnosť však bola spôsobená objektívnymi dôvodmi, ktoré sú vyššie uvedené a neúmernou zaťaženosťou sudcov tunajšieho súdu, ktorá neumožňuje pri súčasnom personálnom obsadení súdu zabezpečiť zníženie počtu nevybavených vecí v jednotlivých súdnych oddeleniach“.

3. Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu k uvedenému vyjadreniu predsedu okresného súdu uviedol, že „námietka zaťažnosti súdu nemôže ospravedlniť vzniknuté prietahy v konaní, ktorými dochádza k porušovaniu ústavných práv sťažovateľov“. Sťažovateľ preto v plnom rozsahu zotrval na svojej sťažnosti.

4.1 Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Ústavné

právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (napr. II. ÚS 26/95, I. ÚS 41/02).

4.2 Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02, I. ÚS 70/98, I. ÚS 148/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

5.1 Ústavný súd konštatuje, že predmetom napadnutého občianskoprávneho konania je určenie, že pracovný pomer sťažovateľa trvá so žalovanou obchodnou spoločnosťou, t. j. vec, ktorej povaha (spor o existenciu pracovného pomeru, ktorý je zdrojom príjmov navrhovateľa) si vyžaduje osobitnú starostlivosť všeobecného súdu o naplnenie účelu súdneho konania, čo okrem iného znamená, že všeobecný súd má povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená (§ 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku; ďalej len „OSP“) a aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie (pozri napr. I. ÚS 142/03, I. ÚS 19/00).

5.2 Ústavný súd ďalej konštatuje, že toto občianskoprávne konanie, ktoré sa začalo 6. decembra 1996 a je doteraz neskončené, trvá takmer sedem rokov. Z tejto dĺžky konania však pripadá 1 rok a 8 mesiacov na konanie na krajskom súde a najvyššom súde (pozri body 2 a 3 časti II nálezu).

5.3 Podľa názoru ústavného súdu zistená dĺžka konania pred okresným súdom nebola závislá od zložitosti veci a ani nebola vyvolaná správaním sťažovateľa.

5.4 Naopak, rozhodujúcim faktorom pri tejto dĺžke konania sa stal postup okresného súdu v danej veci.

V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že ústavný súd pri posudzovaní toho, či bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, posudzoval postup súdu, a nie to, či toto právo bolo porušené činnosťou (nečinnosťou) alebo postupom konkrétneho sudcu vybavujúceho danú vec. Preto pri posudzovaní odôvodnenosti sťažnosti nemožno prihliadnuť na to, že konajúca sudkyňa nastúpila v priebehu súdneho sporu na materskú dovolenku, ako ani na ďalšie skutočnosti označované ako „objektívne“ vo vyjadrení predsedu okresného súdu. V tejto súvislosti ústavný súd už uviedol (pozri napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 28/01, I. ÚS 50/01, I. ÚS 108/02, I. ÚS 38/03), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prietahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote. Z vyjadrenia predsedu okresného súdu nevyplýva prijatie účinných opatrení.

Dĺžku súdneho konania takmer siedmich rokov v pracovnoprávnej veci o určenie trvania pracovného pomeru nemožno ospravedlniť zložitou danej veci a ani akýmikoľvek objektívnymi ťažkosťami súdu ako takého. Aj pri existencii predsedom súdu uvedených objektívnych ťažkostí (nástup sudkyne na materskú dovolenku, veľký nápad vecí vo vzťahu k personálnemu obsadeniu súdu a pod.) nemožno prehliadnuť, že aj jednotlivé nenáročné úkony súdu vykazovali prietahy v konaní. Za také je možné označiť napr. výzvu na zaplatenie súdneho poplatku až po piatich mesiacoch od podania návrhu, nariadenie prvého pojednávania až po trinástich mesiacoch od začatia konania, doručenie odvolania na vyjadrenie po viac ako piatich mesiacoch od jeho podania (pozri bod 1 časti II nálezu).

Okrem toho ústavný súd zistil ďalšie obdobia nečinnosti okresného súdu, a to od 3. mája 2001 do 30. novembra 2001 a od 1. februára 2002 až do (minimálne)

8. septembra 2003 (pozri bod 4 časti II nálezu), ktoré predĺžili konanie o vyše dva roky (dvadsaťpäť mesiacov). Tieto obdobia nečinnosti nemožno ospravedlniť nástupom sudkyne na materskú dovolenku (15. februára 2003) ani skutočnosťou, že žalovaná na výzvu okresného súdu z 30. novembra 2001 žiadané dôkazy ani v lehote do 31. januára 2002 nepredložila, ale urobila tak až 27. septembra 2002 na základe urgencie okresného súdu z 8. júla 2002. V danom kontexte ústavný súd už zdôraznil, že všeobecný súd zodpovedá za adekvátne a účelné využitie procesných prostriedkov, ktoré mu zákon zveruje (vrátane poriadkových opatrení podľa § 53 OSP), proti tým účastníkom konania, ktorí sa snažia mariť činnosť (procesný postup) súdu, alebo ho dokonca ignorujú (mutatis mutandis II. ÚS 43/02, I. ÚS 89/02; k povinnosti využiť poriadkové opatrenia pozri aj Matoušková v. Slovenská republika, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. novembra 2002).

Pretože práve tieto okolnosti mali za následok, že nedošlo k odstráneniu stavu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ ako navrhovateľ počas súdneho konania nachádza, bolo potrebné uvedenú nečinnosť okresného súdu v súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu považovať za „zbytočný prierah“ v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

5.5 Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prierahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

6. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prierahov.

7. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (čl. 127 ods. 2 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľ požadoval priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk poukazom na to, že ide pre jeho osobu o mimoriadne dôležité konanie, pretože sa rozhoduje o trvaní, resp. netrvaní jeho pracovného pomeru.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať mu aj finančné zadosťučinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľa, najmä na povahu sporu a jeho význam pre sťažovateľa (pozri body 5.1 a 5.4 tejto časti) považuje za primerané vo výške 50 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

8. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešnému sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom. Advokát vykonal tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a príprava zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) z 23. júna 2003 a vyjadrenie z 23. októbra 2003. Odmena určená podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky) 12 811 Sk vo výške 1/3 predstavuje 4 270 Sk za jeden úkon. Celkové trovy za tri úkony teda

predstavujú 12 810 Sk a spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (128 Sk v zmysle § 19 ods. 3 vyhlášky a uznesenia predsedníctva Slovenskej advokátskej komory č. 1/1999) sumu 13 194 Sk, po zaokrúhlení (§ 25 vyhlášky) 13 200 Sk. Z týchto dôvodov ústavný súd preto v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

9. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. decembra 2003